

Briuselis, 2020 12 18
COM(2020) 838 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
dėl Reglamento (ES) 2018/643 dėl geležinkelių transporto statistikos įgyvendinimo

1. IVADAS

1.1. ATASKAITOS TIKSLAS

2018 m. balandžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/643 dėl geležinkelių transporto statistikos 9 straipsnyje¹ nurodyta, kad Komisija, pasikonsultavusi su Europos statistikos sistemos komitetu, turi pateikti ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl šio reglamento įgyvendinimo ir būsimų pokyčių ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 31 d., o po to kas ketverius metus.

Pirmajame šios ataskaitos skirsnyje apibūdinamas reglamento pagrindas, politinės aplinkybės, taip pat šalys ir statistika, kurioms taikomas reglamentas. Antrajame skirsnyje pateikiami su reglamento įgyvendinimu susiję klausimai, o trečiajame ir ketvirtajame skirsniuose pateikiamas galimų pokyčių aprašymas ir išvados.

1.2. TEISINĖS SISTEMOS APLINKYBĖS

Pradinis geležinkelių transporto statistikos teisinis pagrindas buvo Reglamentas (EB) Nr. 91/2003². Kadangi šis reglamentas buvo keletą kartų iš esmės keistas, aiškumo sumetimais jis buvo išdėstytas nauja redakcija 2018 m. Reglamente (ES) 2018/643, kuriame visi pakeitimai buvo surinkti į vieną naują teisinį tekstą.

Reglamentu (EB) Nr. 91/2003 buvo siekiama užtikrinti, kad Komisija, kitos ES institucijos, nacionalinės vyriausybės ir plačioji visuomenė gautų palyginamus, patikimus, darnius, reguliariai teikiamus ir išsamius statistinius duomenis apie krovinių ir keleivių vežimą geležinkeliais.

2016 m. Reglamentu (ES) 2016/2032 pateiktais pakeitimais buvo siekiama atnaujinti ir supaprastinti pradinį teisės aktą (ir taip sumažinti našta valstybėms narėms). Jais taip pat buvo siekiama optimizuoti esamą Europos geležinkelių transporto statistikos teisinę sistemą ir suderinti ją su Lisabonos sutartimi.

1.3. POLITINĖS APLINKYBĖS

Per pastaruosius 25 metus Komisija aktyviai siūlė pertvarkyti Europos geležinkelių transporto rinką, siekiant sustiprinti geležinkelių padėtį, palyginti su kitomis transporto rūšimis. Komisijos pastangos buvo sutelktos į tris pagrindinius tikslus, kurie visi yra labai svarbūs kuriant stiprų ir konkurencingą geležinkelių transporto sektorių:

- (1) atverti geležinkelių transporto rinką konkurencijai;
- (2) gerinti nacionalinių tinklų sąveikumą ir saugumą;
- (3) plėtoti geležinkelių transporto infrastruktūrą.

Politinė svarba yra labai didelė. Baltojoje knygoje „Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingos efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas“³ buvo nustatyti keli konkurencingos ir efektyviai išteklius naudojančios geležinkelių transporto sistemos tikslai. Nuo to laiko prioritetas buvo sukurti bendrą Europos geležinkelių erdvę: i) panaikinant technines, administracines ir teises kliūtis, trukdančias

¹ OL L 112, 2018 5 2, p. 1.

² 2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 91/2003 dėl geležinkelių transporto statistikos, OL L 14, 2003 1 21, p. 1).

³ COM(2011) 144 *final*.

patekti į nacionalines geležinkelių rinkas, ir ii) užbaigti Europos greitųjų geležinkelių tinklą iki 2050 m., kai dauguma vidutinio atstumo keleivių kelionių turėtų vykti geležinkeliu.

Be paramos politikos formavimo poreikiams, pagal Reglamentą (ES) 2018/643 surinkti duomenys taip pat yra naudingi transporto įmonėms, universitetams, tyrėjams ir modeliotojams, dirbantiems geležinkelių transporto srityje.

2020 m. balandžio mėn. išsiųstame klausimyne valstybės narės nurodė geležinkelių statistikos duomenų naudą. Remiantis jų grįžtama informacija, duomenis naudoja: nacionalinės institucijos; tyrimų institutai; pati geležinkelių pramonė – analizei ir planavimui; ES institucijos; tarptautinės organizacijos, tokios kaip Tarptautinis transporto forumas ir Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija, ir politikos formuotojai – planavimui, tikslinei stebėsenai ir sprendimams priimti. Be to, valstybės narės pažymėjo, kad duomenų reikia norint: stebėti geležinkelių transporto veiklos raidą atliekant trumpalaikę stebėseną (naudojant ketvirčio duomenis) ir ilgalaikę stebėseną (naudojant metinius duomenis); atlikti nacionalines tendencijų analizes ir lyginti indeksus su kitomis šalimis; taip pat stebėti, kaip keičiasi geležinkelių transporto dalis viso Europos transporto kontekste, palyginti su kitomis transporto rūšimis (transporto dalis).

Europos žaliasis kursas⁴ – tai naujoji augimo strategija, kuria siekiama užtikrinti ES ekonomikos tvarumą, klimato ir aplinkos iššūkius paverčiant galimybėmis visose politikos srityse ir užtikrinant, kad pertvarka būtų visiems teisinga ir įtrauki. Europos žaliojo kurso komunikate reikalaujama, kad iki 2050 m. transporto išmetamųjų teršalų kiekis būtų sumažintas 90 proc., įskaitant šiuos prioritetinius veiksmus siekiant pereiti prie tvaraus ir pažangaus judumo:

- daugiarūšio transporto skatinimas;
- parama automatizuotam ir susietajam judumui visų rūšių transportu;
- geresnis išorinių transporto veiklos sąnaudų klausimo sprendimas nustatant kainas;
- tvarių alternatyvių transporto degalų gamybos ir naudojimo didinimas, taip pat
- transporto taršos mažinimas, ypač miestuose.

Norint paspartinti šį pokytį, didelė dalis keliais vežamų krovinių turėtų būti vežami geležinkeliais ir vidaus vandenų keliais (šiandien 75 proc. vidaus krovinių gabenama keliais).

1.4. TAIKYMAS VALSTYBĖMS NARĖMS IR KITOMS ŠALIMS

Reglamentas (ES) 2018/643 privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visoms valstybėms narėms.

Reikalaujama, kad visos valstybės narės pateiktų reglamente nurodytus duomenis, išskyrus Maltą ir Kiprą, kurie neturi geležinkelių infrastruktūros ir todėl nevykdo geležinkelių transporto veiklos.

Duomenis apie geležinkelių transportą taip pat teikia trys Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) šalys – Norvegija, Šveicarija ir Lichtenšteinas. Trys šalys kandidatės (Juodkalnija, Šiaurės Makedonija ir Turkija) ir viena potenciali kandidatė (Bosnija ir Hercegovina) teikia duomenis savanoriškai.

Pagal Reglamento (ES) 2018/643 6 straipsnį šalys Eurostatui siunčia: i) išsamius metinius krovinių ir keleivių vežimo statistinius duomenis; ii) ketvirčio krovinių ir keleivių vežimo statistinius duomenis; iii) regioninius krovinių ir keleivių vežimo statistinius duomenis (kas 5 metus, už vienų metų ataskaitinį laikotarpį); iv) eismo srautų geležinkelių tinkle statistinius

⁴ COM(2019) 640 *final*.

duomenis (kas 5 metus, už vienų metų ataskaitinį laikotarpį) ir v) metinius krovinių ir keleivių vežimo veiklos lygio statistinius duomenis.

Nuo 2020 m. vasario 1 d., kai Jungtinė Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos, Eurostatas į savo duomenų rinkinius įtraukė naują suvestinę „Europos Sąjunga – 27 šalys (nuo 2020 m.)“, į kurią neįtraukiama Jungtinė Karalystė. Pereinamuoju laikotarpiu iki 2020 m. pabaigos Jungtinė Karalystė toliau siunčia duomenis Eurostatui ir šie duomenys pateikiami naudotojams.

2. TOLESNI REGLAMENTO ĮGYVENDINIMO VEIKSMAI

2.1. TEISINIŲ ĮSIPAREIGOJIMŲ VYKDYMAS

Reglamente (ES) 2018/643 nustatytų įpareigojimų teikti duomenis laikomasi pavyzdžiai – visos valstybės narės pateikia prašomus duomenų rinkinius. Kartais gali atsirasti trumpų vėlavimų dėl pokyčių nacionaliniu lygmeniu (pvz., IT pokyčių ar pokyčių geležinkelių rinkoje). Tačiau šie vėlavimai niekada neturėjo įtakos geležinkelių transporto statistikos rengimui. Šalys vadovaujasi sutarta metodika, užtikrindamos aukštos kokybės ir patikimos krovinių ir keleivių vežimo geležinkeliais statistikos Europoje rengimą.

2.2. VALSTYBĖSE NARĖSE TAIKOMI DUOMENŲ RINKIMO METODAI

Geležinkelio įmonės renka duomenis pagal kiekvienos šalies taikomus metodus ir siunčia juos nacionalinėms valdžios institucijoms, kurios yra atsakingos už duomenų apdorojimą. Eurostato „Informaciniame geležinkelių transporto statistikos vadove“ (angl. *Reference Manual on Rail transport statistics*)⁵ yra skyrius, skirtas nacionalinėms metodikoms, ir poskyris apie duomenų kaupimą ir kokybės valdymą.

2.3. VALSTYBIŲ NARIŲ ADMINISTRACINĖ NAŠTA

Eurostatas nuolat rūpinasi administracinės naštos mažinimu ir supaprastinimu. Remdamasis valstybių narių grįžtamąja informacija, Eurostatas, bendradarbiaudamas su nacionalinėmis statistikos institucijomis, įgyvendina konkrečius veiksmus, kad sumažintų duomenų rinkimo ir ataskaitų teikimo našą.

Gavus valstybių narių prašymus, 2016 m. Reglamentas (EB) Nr. 91/2003 buvo iš dalies pakeistas siekiant sumažinti ir supaprastinti joms tenkančią administracinę našą. Buvo pakeisti šie priedai:

- B priedas – „Statistiniai metiniai krovinių vežimo duomenys (supaprastinta ataskaita)“ – buvo pašalintas;
- C priedas – „Statistiniai metiniai keleivių vežimo duomenys (išsami ataskaita)“ – buvo supaprastintas pašalinant C1 („Vežta keleivių pagal vežimo rūšį. Preliminarūs duomenys, tik keleivių skaičius“) ir C2 („Tarptautinis keleivių vežimas pagal įlaipinimo ir išlaipinimo šalis. Preliminarūs duomenys, tik keleivių skaičius“) lenteles;
- D priedas – „Statistiniai metiniai keleivių vežimo duomenys (supaprastinta ataskaita)“ – buvo pašalintas;
- H priedas – „Geležinkelių transporto eismo įvykių duomenys“ – buvo pašalintas. Iki 2016 m. valstybės narės pateikė eismo įvykių duomenis Eurostatui ir Europos Sąjungos geležinkelių agentūrai. Nuo 2016 m. tokie duomenys teikiami tik agentūrai,

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/29567/3217334/Reference+manual+on+Rail+Transport+Statistics+%28Version+8.01%29/ed767b61-7fca-470a-a9e2-582e4aabcdcb> (Tik anglų kalba).

siekiant sumažinti našta valstybėms narėms. Tada agentūra per savo duomenų bazę⁶ siunčia duomenis Eurostatui platinti;

- I priedas – „Įmonių sąrašas (įmonių sąrašo ataskaitos)“ – buvo pašalintas.

Eurostatas dirba siekdamas sukurti griežtesnes duomenų patvirtinimo ir kokybės patikros procedūras, kurios valstybėms narėms suteiks greitą grįžtamąją informaciją labai ankstyvame duomenų perdavimo etape.

Remiantis duomenimis, surinktais iš 2020 m. balandžio mėn. valstybėms narėms išsiųsto klausimyno, Reglamente (ES) 2018/643 apibrėžta sistema yra pakankama, kad būtų patenkinti naudotojų poreikiai, o respondentams nebūtų užkraunama pernelyg didelė našta. Šalys mano, kad duomenys turi didelę vertę ir kad su jais susijusi respondentų ir statistikos tarnybų našta ir sąnaudos renkant šiuos duomenis yra pagrįstos atsižvelgiant į jų naudą. Valstybės narės pripažįsta, kad ekologiška logistika neįsivaizduojama be geležinkelių transporto – sektoriaus, kurį reikia modernizuoti ir stiprinti. Norint palengvinti šį procesą, reikalingi tinkami ir patikimi duomenys, kad būtų galima apibrėžti ir įvertinti įvairias priemones.

2.4. DUOMENŲ PATVIRTINIMAS IR GAUNAMŲ STATISTINIŲ DUOMENŲ KOKYBĖ

Nors valstybės narės yra atsakingos už geležinkelių transporto statistikos kokybę, Komisija imasi visų būtinų priemonių, kad nustatytų gautų duomenų klaidas. Eurostatas išlieka patikima IT sistema, skirta duomenims priimti, patvirtinti ir apdoroti, ir atlieka kelių rūšių duomenų patikrinimus. Aptikus klaidų, šalių prašoma siųsti patikslintus duomenis.

Kalbant apie technines duomenų perdavimo priemones, pasiektas aukštas standartizacijos lygis. Šalys siunčia Eurostatui duomenis per EDAMIS portalą, laikydamosi reikalaujamos rinkmenos struktūros ir įrašų formato. Patvirtinimo procese, kurį įgyvendina pagrindinė IT sistema, anksti nustatomos pagrindinės klaidos ir klaidingi kodai, leidžiantys greitai integruoti informaciją į Eurostato duomenų rengimo bazę.

Kai duomenys įkeliami į Eurostato duomenų rengimo bazę, atliekami išsamūs patikrinimai, siekiant užtikrinti išsiųstų duomenų kokybę. Atliekant šiuos kokybės patikrinimus nagrinėjamas kiekvienos šalies ataskaitų lentelių nuoseklumas, šių lentelių nuoseklumas laikui bėgant ir skirtingų tipų lentelių suderinamumas, ir palyginami atsiskaitančiųjų šalių partnerių rezultatai (veidrodiniai patikrinimai).

Apskritai manoma, kad duomenų kokybė yra gera. Nepaisant to, vis tiek reikia stengtis sumažinti asimetrijas, išryškėjusias atliekant veidrodinius patikrinimus, nors kai kurias iš šių asimetrijų lemia nacionalinių metodikų skirtumai ir jų negalima lengvai pašalinti. Tranzito duomenų teikimas taip pat turi būti tobulinamas suderinant duomenų rinkimo metodus atsiskaitančiosiose šalyse.

2.5. METODINĖ PAGALBA VALSTYBĖMS NARĖMS

Eurostatas teikia nuolatinę metodinę ir techninę pagalbą atsiskaitančiosioms šalims įgyvendinant Reglamentą (ES) 2018/643.

Teikdamas tokią paramą, Eurostatas organizuoja vizitus į šalis, kad aptartų neaiškius klausimus. Be to, kas dvejus metus Eurostatas organizuoja nacionalinių ekspertų (Geležinkelių transporto statistikos ekspertų grupės) iš visų valstybių narių, ELPA šalių, šalių kandidačių ir potencialių kandidačių susitikimą, kuriame keičiamasi gerąja patirtimi ir aptariama duomenų kokybė, metodiniai klausimai ir nauji projektai. Reglamento

⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Tik anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis).

įgyvendinimas taip pat yra įprastas transporto statistikos koordinavimo grupės posėdžių darbotvarkės klausimas.

„Informaciniame geležinkelių transporto statistikos vadove“ valstybėms narėms pateikiamos rekomendacijos dėl reglamento įgyvendinimo. Informacinis vadovas yra reguliariai atnaujinamas (dažniausiai kasmet), įtraukiant naujausią informaciją, dokumentus ir gaires, susijusius su geležinkelių transporto statistikos rinkimu.

2019 m. Eurostatas, glaudžiai bendradarbiaudamas su Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija ir Tarptautiniu transporto forumu, kartu išleido penktąją „Transporto statistikos žodynelio“ (angl. *Glossary for transport statistics*) redakciją, kurioje yra atnaujintas ir patobulintas geležinkelių transporto skyrius. Žodyneliu siekiama suvienodinti transporto statistikos apibrėžtis Europos ir tarptautiniu lygmenimis.

2.6. DUOMENŲ PLATINIMAS

Pagal Reglamentą (ES) 2018/643 surinktus duomenis Eurostatas skelbia savo platinimo duomenų bazėje, kuri yra laisvai prieinama Eurostato svetainėje. Yra 26 lentelės apie geležinkelių transporto sritį, kurios yra reguliariai atnaujinamos ir papildomos išsamiomis metaduomenų rinkmenomis.

Eurostatas taip pat rengia straipsnius „Paaiškinta statistika“ (angl. *Statistics Explained*), kuriuose pateikiama duomenų analizė žiniasklaidai ir plačiajai visuomenei⁷. Duomenys taip pat platinami rengiant naudotojams ir politikos formuotojams skirtus duomenis, Eurostato naujienas ir Eurostato leidinius (pvz., statistikos knygą „Energetika, transportas ir aplinkos statistika“ (angl. *Energy, transport and environment statistics*)⁸).

3. TOLESNĖ GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO STATISTIKOS PLĖTRA

Europos žaliojo kurso komunikate paskelbtos pertvarkomos politikos sritys visuose ekonomikos sektoriuose, įskaitant transportą. Krovinių ir keleivių vežimo geležinkeliais statistika gali padėti nustatyti ir stebėti politikos tikslus teikiant duomenis apie gabenamų prekių kieki, keleivių skaičių, nuvažiuotus kilometrus, įrangą ir infrastruktūrą. Tokia informacija yra renkama pagal Reglamentą (ES) 2018/643 ir iš savanoriškų klausymynų.

Duomenų konfidencialumas kai kuriose šalyse riboja galimybes rinkti šią informaciją pagal Reglamentą (ES) 2018/643. Eurostatas kartu su valstybėmis narėmis ištirs, ar galima ir kaip galima sušvelninti duomenų konfidencialumo keliamus apribojimus.

Siekdamas platesnės geležinkelių transporto statistikos aprėpties, Eurostatas su Europos Sąjungos geležinkelių agentūra pasirašė administracinį susitarimą gauti ir skelbti duomenis apie:

- (i) geležinkelio linijų ir bėgių, kuriuose įrengta Europos geležinkelių eismo valdymo sistema (angl. ERTMS), ilgį;
- (ii) geležinkelio stočių, kuriose įrengtos priemonės riboto judumo asmenims, skaičių.

Pirmieji duomenys, paskelbti 2020 m. trečiąjį ketvirtį, yra susiję su geležinkelio linijų, kuriose įrengta ERTMS, ilgiu.

Be to, Eurostatas kuria geležinkelių atstumo matricą, kuri padėtų apskaičiuoti transporto dalies rodiklius pagal atstumo klases, neužkraunant papildomos naštos atsiskaitančiosioms šalims. Geležinkelių atstumo matrica grindžiama NUTS 2 regionų klasifikavimo lygmeniu,

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Rail> (Tik anglų kalba).

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-DK-19-001> (Tik anglų kalba).

kad ji atitiktų regioninių geležinkelių transporto duomenų rinkimą pagal Reglamento (ES) 2018/643 IV priedą. Kaip vystysis atstumo matrica, priklausys nuo geografinių tinklų tobulinimo. Jos taikymas daugiausia priklausys nuo regioninių geležinkelių duomenų prieinamumo ir kokybės.

Geležinkelių transporto statistikos geografinė aprėptis galėtų būti išplėsta dėl būsimos ES plėtros ir savanoriško papildomų šalių ir (arba) tarptautinių organizacijų dalyvavimo sudarant bendradarbiavimo susitarimus.

Pagal 2020 m. balandžio mėn. išsiųstą klausimyną valstybės narės šiuo metu nemato poreikio keisti ar patobulinti Reglamentą (ES) 2018/643. Nereikia spręsti jokių naujų naudotojų poreikių klausimų. Tačiau naujos nacionalinės, Europos ir tarptautinės politikos iniciatyvos dėl tvarumo ir transporto sistemų pertvarkymo gali lemti naujų duomenų poreikių. Nustačius tokius poreikius, juos reikės laiku įvertinti ir aptarti Geležinkelių transporto statistikos ekspertų grupėje.

4. IŠVADOS

Reglamentas (ES) 2018/643 buvo sėkmingai įgyvendintas, o rezultatai laikomi teigiamais. Gerai nustatytas mechanizmas Eurostato ir nacionaliniu lygmenimis leidžia rengti palyginamą ir aukštos kokybės statistiką.

Eurostatas daro viską, kad padėtų valstybėms narėms įgyvendinti reglamentą ir rengti aukštos kokybės statistiką. Jis sukūrė IT sistemą ir įdiegė ryšio metodus, kuriuos taikant siekiama kuo labiau sumažinti atsiskaitančiosioms šalims tenkančią duomenų tvarkymo našą. Eurostatas taip pat teikia rekomendacijas, kaip pagerinti duomenų kokybę ir sumažinti duomenų rinkimo ir jų ataskaitų teikimo našą.

Geležinkelių transporto statistika tiesiogiai naudojama kuriant, įgyvendinant ir stebint politiką nacionaliniu ir Europos lygmenimis. Be politikos formuotojų, kelios organizacijos ir kiti naudotojai, pavyzdžiui, tyrėjai ir analitikai, parodė susidomėjimą duomenimis, o Eurostatas užtikrina, kad ši geležinkelių statistika išliktų gerai matoma, platindamas ją įvairiomis priemonėmis.